

برای حقوق پدیدآوران

وزارت علوم، تحقیقات و فناوری

دانشکده علوم انسانی

پایان نامه کارشناسی ارشد رشته حقوق خصوصی

بررسی فقهی حقوقی ارث کودکان به وجود آمده از روش های

باروری جدید ART

نگارش:

یاسمن فلاح پور

استاد راهنما:

دکتر جلیل قنواتی

بهمن ۱۳۹۷

اصالت و مالکیت پایان نامه (یا رساله)

این جانب یاسمن فلاح پور دانش آموخته کارشناسی ارشد رشته خصوصی دانشکده علوم انسانی دانشگاه علم و فرهنگ پدیدآور پایان نامه با عنوان بررسی فقهی حقوقی ارث کودکان به وجود آمده از روش های باروری جدید با راهنمایی دکتر جلیل قنواتی گواهی و تعهد می کنم که بر پایه قوانین و مقررات، از جمله «دستورالعمل نحوه بررسی تخلفات پژوهشی» و همچنین «مصادیق تخلفات پژوهشی» مصوب وزارت علوم، تحقیقات و فناوری (۲۵ اسفند ۱۳۹۳):

این پایان نامه دستاورد پژوهش این جانب بوده و محتوای آن از درستی و اصالت برخوردار است؛ حقوق معنوی همه کسانی را که در به دست آمدن نتایج اصلی پایان نامه/ رساله تأثیرگذار بوده اند، رعایت کرده ام و هنگام کاربرد دستاورد پژوهش های دیگران در آن، با دقت و به درستی به آن ها استناد کرده ام؛ این پایان نامه/ رساله و محتوای آن را تاکنون این جانب یا کس دیگری برای دریافت هیچ گونه مدرک یا امتیازی در هیچ جا ارائه نکرده ایم؛

همه حقوق مادی این پایان نامه از آن دانشگاه علم و فرهنگ است و آثار برگرفته از آن با وابستگی سازمانی دانشگاه علم و فرهنگ منتشر خواهد شد؛

در همه آثار برگرفته از این پایان نامه، نام استاد(ان) راهنما و اگر استاد راهنمای نخست تشخیص دهد، نام استاد(ان) مشاور و نشانی رایانامه سازمانی آنان را می آورم؛

در همه گام های انجام این پایان نامه، هرگاه به اطلاعات شخصی افراد یا اطلاعات سازمان ها دسترسی داشته یا آن ها را به کار برده ام، رازداری و اخلاق پژوهش را رعایت کرده ام.

تاریخ: امضای دانشجو (با خودکار آبی)

مالکیت حقوقی

این گزارش و همه حقوق مادی و محصولات آن (مقاله ها، کتاب ها، پروانه های اختراع، برنامه های رایانه ای، نرم افزارها، تجهیزات ساخته شده و مانند آن ها) بر پایه «قانون حمایت حقوق مؤلفان و مصنفان و هنرمندان» مصوب سال ۱۳۴۸ و اصلاحیه های بعدی آن و همچنین آیین نامه های اجرایی این قانون از آن دانشگاه علم و فرهنگ است و هرگونه استفاده از همه یا پاره ای از آن شامل نقل قول، تکثیر، انتشار، کاربرد نتایج، تکمیل و مانند آن ها به صورت چاپی، الکترونیکی یا وسایل دیگر، تنها با اجازه نوشتاری دانشگاه علم و فرهنگ شدنی است. نقل قول محدود در انتشارات علمی مانند کتاب و مقاله یا پایان نامه ها و رساله های دیگر با نوشتن اطلاعات کامل کتاب شناختی، نیازی به مجوز دانشگاه علم و فرهنگ ندارد.

خزم ۰۸ د

بسمه تعالی
صور تجلسه دفاع از پایان نامه کارشناسی ارشد

با تأییدات خداوند متعال و با استعانت از حضرت ولی عصر(عج) جلسه دفاع از پایان نامه کارشناسی ارشد خانم / آقای یاسمن فلاح پور تحت عنوان " بررسی فقهی حقوقی ارث کودکان به وجود آمده از روشهای باروری توین " در تاریخ ۱۳۹۷/۱۱/۳۰ با حضور هیأت داوران در دانشگاه علم و فرهنگ برگزار گردید. بدینوسیله، ارزشیابی نهایی پایان نامه به شرح ذیل است.

قبول با نمره: ۱۹ به حروف: نوزده درجه (عالی) □ دفاع مجدد □ مردود

اعضای هیات داوران	نام و نام خانوادگی	رتبه علمی	امضا
۱- استاد راهنما:	دکتر جلیل قنواتی	دکتر	
۲- استاد مشاور:			
۳- استاد داور داخلی:	دکتر مجتبی اصغریان	دکتر	
۴- استاد داور خارجی:	دکتر بهزاد روشن	دکتر	
۵- نماینده تحصیلات تکمیلی:	دکتر مجتبی اصغریان	دکتر	

بر اساس ماده ۲۰ آیین نامه آموزشی درجه ارزشیابی پایان نامه به شرح زیر است:

الف) نمره از ۱۹ تا ۲۰	عالی
نمره از ۱۸ تا ۱۸/۹۹	بسیار خوب
نمره از ۱۶ تا ۱۷/۹۹	خوب
نمره از ۱۴ تا ۱۵/۹۹	قابل قبول
ب) نمره کمتر از ۱۳	غیر قابل قبول

ضروری است که یک نسخه تکمیل شده این فرم مطابق شیوه نامه تدوین پایان نامه ها در ابتدای پایان نامه الصاق می گردد.

برابر مصوبه ۴۴ مورخ ۱۳۹۲/۰۹/۲۰ شورای تحصیلات تکمیلی مبنی بر امکان تغییر نمره پایان نامه در صورت ارائه فعالیت های پژوهشی حداکثر تا ۶ ماه پس از دفاع که مورد تایید معاونت پژوهشی و فناوری قرار گرفته باشد نمره از به تغییر یافت.

مدیر خدمات آموزشی و تحصیلات تکمیلی

این پژوهش را تقدیم می کنم به؛

مادرم به پاس اینکه روشنایی بخش زندگیمان بوده اما خورشید وجودش زود غروب کرد ...

پدرم به پاس اینکه کوه استوار زندگیم بوده و خواهد بود...

و همچنین خواهر عزیزم برای همه دلگرمی ها و لطف ها ...

تشکر:

قال علی (علیه السلام): «العلم علما: مطبوع و مسموع و لا ینفع مسموع اذا لم یکن مطبوع»

در آموزه های اسلامی، علم به دو نوع تقسیم شده است مسموع که همان علمی است که از طریق آموزش و مطالعه بدست می آید و علم مطبوع که از درون متعلم می جوشد و به تولد دانش می انجامد که از طریق پژوهش، تحقیق و تفحص امکان پذیر می گردد.

در اینجا با استناد به این حدیث و سخن امام علی (علیه السلام) جا دارد مراتب تشکر و قدردانی خود را از تمام معلمان و اساتیدی که تلاش ها در راستای تعالی اینجانب در راه هر دو علم (مسموع و مطبوع) مبذول نموده اند، اعلام دارم.

به ویژه از یاری ها و یآوری های:

استاد گرانقدر جناب آقای دکتر جلیل قنواتی که با نهایت تواضع راهنمایی پژوهش حاضر را پذیرفته اند

سپاسگزاری ویژه دارم.

چکیده:

روش های نوین باروری از جمله احکام مستحدث و اصطلاحاً نوظهور در جامعه مدنی هستند که مستلزم کنکاشی نو در خصوص احکام آنها هستیم اما قانون ارث کنونی، احکام کودکانی را در بر می گیرد که به شیوه ای طبیعی و متداول متولد شده اند و در خصوص بیان احکام ارث کودکان به وجود آمده از روش های نوین باروری مسکوت است. در این پژوهش به شیوه توصیفی تحلیلی و با تکیه بر منابع فقهی و حقوقی مباحث را دنبال خواهیم نمود. دستاورد پژوهش حاکی از آن است که غالب فقهای امامیه و اهل سنت قائل بر این هستند که اگر استفاده از روش های نوین باروری بین زوجین باشد، در جواز آن تردید نخواهد بود. اما اگر یکی از زوجین و یا هر دوی آنها نتوانند صاحب فرزند شوند و از نطفه ثالث استفاده شود اختلاف نظر های جدید در بین فقها وجود دارد. عده ای از آنان با استفاده از آیات حفظ فرج و روایات وارده درباره سختگیری در موضوع فرج و قاعده احتیاط آن را ممنوع می دانند اما موافقین معتقدند دلیل محکمی مبنی بر عدم جواز این گونه باروری ها وجود ندارد.

در خصوص نسب پدری کودکان به وجود آمده از روش های نوین باروری، طبق دیدگاه عرف، آیات و روایات وارده فرزند از آن کسی است که نطفه از اوست و اکثر فقها هم همین نظر را قبول دارند و در خصوص نسب مادری کودکان به وجود آمده از روش رحم اجاره ای، نظر مورد پذیرش نظریه ی دو مادری است.

در مورد ارث کودکان به وجود آمده از روش های نوین باروری، اگر نطفه جنین بعد از مرگ زوجین تشکیل شده باشد طبق ماده ۸۷۵ قانون مدنی که یکی از شرایط ارث بردن را انعقاد نطفه در حین فوت مورث می داند، به نظر می رسد که کودکان متولد از روش های نوین، ارث نمی برند. اما واقعیت آن است که

قانون‌گذار در زمان تدوین قانون، به نزدیکی رایج و متداول نظر داشته و نه تلقیح مصنوعی، و باید پذیرفت که این فرزند نیز ارث می‌برد.

در برابر فرزندان زوجینی که به ناچار برای فرزند دار شدن از نطفه دیگری و ثالث استفاده کرده اند فقهای امامیه با استفاده از ملاک مصلحت کودک، ولاء ضمان جریره، وصیت، هبه و استفاده از بیمه های عمر و ... سعی نموده اند تا جایگزینی برای ارث آنان تدارک ببینند.

واژگان کلیدی: ناباروری، روش های نوین باروری، نسب کودک، ارث کودک، فرزند خواندگی، وصیت.

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۱.....	مقدمه:
۱.....	بیان مسئله.....
۲.....	اهمیت و ضرورت پژوهش.....
۳.....	اهداف پژوهش.....
۴.....	فرضیه های پژوهش.....
۴.....	پیشینه پژوهش.....
۶.....	سامان دهی تحقیق:
۸.....	فصل نخست: کلیات و تبیین مفاهیم نظری.....
۹.....	مقدمه فصل نخست.....
۱۰.....	مبحث نخست: ناباروری، انواع و دلایل آن.....
۱۰.....	گفتار نخست: تعریف ناباروری.....
۱۱.....	گفتار دوم: انواع ناباروری و دلایل آن.....
۱۳.....	مبحث دوم: معرفی اجمالی راه های استفاده از روش های پیشرفته کمک باروری.....
۱۳.....	گفتار نخست: تلقیح اسپرم به داخل رحم (IUI).....
۱۴.....	گفتار دوم: لقاح خارج رحمی (IVF).....
۱۵.....	گفتار سوم: تلقیح نطفه به داخل لوله رحم (GIFT).....
۱۵.....	گفتار چهارم: انتقال نطفه بارور شده به داخل لوله رحم (ZIFT).....

- گفتار پنجم: تزریق اسپرم به داخل تخمک (ICSI)..... ۱۵
- گفتار ششم: رحم اجاره ای..... ۱۶
- گفتار هفتم: جنین اهدایی..... ۱۶
- مبحث سوم: جواز یا عدم جواز شرعی استفاده از روش های کمک باروری (ART)..... ۱۷
- گفتار نخست: جواز یا عدم جواز شرعی..... ۱۷
- گفتار دوم: تلقیح اسپرم زوج با تخمک زوجه خارج از رحم و تزریق آن به داخل رحم زوجه..... ۲۲
- گفتار سوم: انتقال جنین یا اسپرم و تخمک تلقیح شده به رحم بیگانه..... ۲۲
- گفتار چهارم: تزریق تخمک زن دیگر به رحم زن و سپس باردار شدن وی..... ۳۰
- گفتار پنجم: تلقیح اسپرم زوج بعد از وفات همسرش..... ۳۰
- گفتار ششم: استفاده از اسپرم اهدایی یا جنین اهدایی..... ۳۰
- گفتار هفتم: ناشناخته بودن صاحبان تخمک و اسپرم..... ۳۱
- گفتار هشتم: مشروعیت یا عدم مشروعیت رحم اجاره ای..... ۳۲
- فصل دوم: نسب کودکان حاصل از لقاح مصنوعی (روش های باروری جدید) از منظر فقهی و حقوقی..... ۳۳**
- مقدمه فصل دوم..... ۳۴
- مبحث نخست: نسب فرزند ناشی از باروری های نوین..... ۳۴
- گفتار نخست: نسب فرزند حاصل از لقاح مصنوعی اسپرم و تخمک زوجین..... ۳۴
- گفتار دوم: نسب فرزند حاصل از لقاح مصنوعی با اهداء اسپرم..... ۳۶
- گفتار سوم: نسب کودکان حاصل از اهداء تخمک..... ۳۷
- گفتار چهارم: نسب کودکان ناشی از رحم اجاره ای..... ۳۹
- گفتار پنجم: نسب کودک در اهدای جنین..... ۴۳
- مبحث دوم: دیدگاه دکترین حقوقی در خصوص روش های باروری جدید (لقاح مصنوعی)..... ۴۴
- گفتار نخست: قانون مربوط به تلقیح مصنوعی..... ۴۴
- گفتار دوم: نظریه دکترین حقوقی در مورد جواز لقاح مصنوعی اسپرم و تخمک زوجین..... ۴۴
- گفتار سوم: نظر دکترین حقوقی در مورد نسب طفل حاصل از لقاح مصنوعی اسپرم و تخمک زوجین..... ۴۵
- گفتار چهارم: نظر دکترین حقوقی در مورد جواز لقاح مصنوعی تخمک با اسپرم مرد بیگانه..... ۴۷
- گفتار پنجم: نظر دکترین حقوقی در خصوص رحم اجاره ای (مادر جانشین)..... ۴۷
- گفتار ششم: اهدای جنین و نظر دکترین حقوقی..... ۴۸

فصل سوم: ارث کودکان به وجود آمده از روش های نوین باروری (ART) و روش های جایگزین ارث	۵۱
مقدمه فصل سوم	۵۲
مبحث نخست: تعریف لغوی و اصطلاحی ارث، موانع ارث و تحقق آن	۵۳
گفتار نخست: تعریف ارث لغتاً و اصطلاحاً	۵۳
گفتار دوم: تحقق ارث برای کودکان ناشی از باروری های جدید	۵۳
مبحث دوم: میراث کودکان به وجود آمده از روش های باروری جدید	۵۴
گفتار نخست: ارث طفل ناشی از لقاح مصنوعی زوج و زوجه	۵۴
گفتار دوم: وضعیت ارث جنین لقاح یافته در دوران حیات صاحب اسپرم (پدر)	۵۴
گفتار سوم: وضعیت ارث جنین لقاح یافته بعد از وفات صاحب اسپرم (پدر)	۵۶
گفتار چهارم: وضعیت ارث جنین منجمد شده	۶۱
گفتار پنجم: ارث کودکان ناشی از اهداء اسپرم	۶۴
گفتار ششم: ارث کودکان ناشی از اهداء تخمک	۶۶
گفتار هفتم: وضعیت توارث در حالت اهداء جنین در قانون مدنی	۶۶
گفتار هشتم: ارث ناشی از رحم اجاره ای	۶۹
مبحث دوم: روش های ارفاقی و تکمیلی تقویت شرایط مالی کودکان به وجود آمده از روش های نوین باروری	۷۸
گفتار نخست: استفاده از ملاک مصلحت کودکان	۷۸
گفتار دوم: استفاده از قاعده ضمان جریره	۸۰
گفتار سوم: وصیت به نفع کودک	۸۷
گفتار چهارم: هبه به کودکان به وجود آمده از روشهای نوین باروری	۹۴
گفتار پنجم: استفاده از روش بیمه های عمر و	۹۹
پیشنهادهای حوزه قانون گذاری	۱۰۷
نتیجه گیری:	۱۰۸
منابع و مأخذ	۱۱۰

مقدمه:

زوجینی که قادر نیستند از طریق معمول و متعارف صاحب فرزند شوند می‌توانند از روش های کمک باروری برای فرزنددار شدن اقدام کنند. امروزه همگام با پیشرفت و گسترش دانش بشری و ظهور دستاورد های نو در قلمرو علم تجربی مسائل و موضوعات پیچیده‌ی فقهی و حقوقی پدید آمده اند. به گونه ای که راه حل های مناسب خویش را می‌طلبند. وانگهی، وضعیت حقوقی و احکام فقهی کودکان به وجود آمده از روش های نوین باروری در پژوهشی مستقل مورد کنکاش قرار نگرفته است. همگان بر این حقیقت اذعان دارند که فرزند ثمره‌ی زندگی مشترک بین دو نفر است. و از این نظر برای هر پدر و مادری از درجه بسیار پر اهمیتی برخوردار است که تمام تلاش و کوشش خود را مصروف دارند تا فرزند حاصل از معاشرت های شرعی آنان از اموال کسب شده در طول زندگی آنها بی نصیب نگردد و همچنین نسب آن زن و مرد نیز حفظ گردد. گاه اتفاق می افتد که زوج، زوجه یا گاهی هر دوی آنها بنا به مسائل شناخته شده یا ناشناخته پزشکی نتوانند از طریق طبیعی باردار شوند و ناگزیر می‌گردند از روش های کمک باروری استفاده نمایند که بر طبق پیشرفت های روز پزشکی ممکن گشته و بسته به نوع اختلال در بین افراد شیوه های گوناگونی پیشنهاد و تجویز می‌گردد. وانگهی، آن زوج، زوجه، یا زوجینی که جهت استفاده از این روش ها به مراکز درمانی مراجعه می‌کنند همواره این دغدغه در ذهن آنها وجود دارد که نسب این طفل چگونه خواهد بود؟ آیا این طفل ملحق به زوج می‌گردد یا زوجه؟ و همچنین آیا آثار مترتب بر اولاد طبیعی شامل حال این کودکان خواهد شد یا خیر؟ و مضافاً مسئله ارث این کودکان چگونه خواهد بود؟ و سوالاتی از این قبیل طرح می‌شود که همگی بجا و به نوبه‌ی خود دارای اهمیت بالایی هستند و می‌بایست مستند و مستدل پاسخ داده شود تا ذهن هر انسان پژوهشگر و غیر پژوهشگری را به اقناع قطعی یا دست کم به اقناع ظنی قریب به علم برساند. در این پژوهش نگارنده تلاش نموده در قدم نخست و در فصل اول؛ مسئله شرعی و غیر شرعی بودن استفاده از این روش های نوین باروری را تبیین نماید. سپس در فصل دوم؛ حالت های مختلف باروری های جدید را احصاء و نسب آنان را از لحاظ الحاق به زوج، زوجه و یا هر دوی آنها روشن نماید. و در نهایت و در ضمن فصل سوم؛ ارث کودکان به وجود آمده از روش های باروری نوین را تبیین نموده ایم و برای کودکانی که تردید های فقهی و حقوقی جدی در انتساب آنها به زوج یا زوجه و یا هر دو وجود داشت روش های جایگزین ارث را معرفی و تبیین نموده ایم.

بیان مسئله

از دور ترین ادوار تاریخ، که بشر زندگی اجتماعی خود را با تشکیل خانواده آغاز کرد و مالکیت شخصی برای او شناخته شد، مساله «میراث» نیز که در واقع، تعیین تکلیف اموال و دارایی آدمی، بعد

از فوت اوست، مورد توجه قرار گرفت. علی الاصول، معیار انتقال اموال انسان به دیگران، پس از فوت، وجود نوعی علقه و رابطه شرعی میان متوفی و کسانی است که بعد از او اموالش را تصاحب می کنند، و قاعدتا، هرچه درجه علاقه و نزدیکی شخص با متوفی بیشتر باشد، در تصاحب اموال او، اولویت و رجحان خواهد داشت. علقه‌ای که موجب وراثت بین دو نفر می‌شود یا «علقه نسبی» است یا «علقه نسبی». امروزه ناباروری یکی از معضلات اساسی هر جامعه‌ای به حساب می‌آید، که عده‌ای از زوجین با آن روبرو هستند، این عده از افراد ناتوان در صورت عدم درمان ناباروری به وسیله روشهای نوین پزشکی، طبیعتا به روشهای جدید باروری روی می‌آورند و از بدیهیات است که ممکن است سوالات متعددی در زمینه این شیوه از باروری به ذهن آنان خطور نماید که از جمله آن سوالات اساسی، نسب و وضعیت ارث جنین متولد شده می‌باشد که باید پاسخ داده شود. زیرا همچنان که فوقا اشاره شد تحقق ارث منوط به روشن شدن وضعیت علقه هر انسانی به انسان دیگر است و تا این بعد روشن نشود صحبت از ارث و میراث و میزان قدرالسهم از مرده ریگ متوفی موضوعیت نخواهد داشت مع هذا، ضروری است که ابتدا وضعیت نسب اطفال متولد شده از روش های نوین باروری روشن شده و سپس به تبع روشن شدن آن، وضعیت ارث کودکان متولد شده از این شیوه از باروری، پاسخ داده شود. تا ابهامات موجود در زمینه ارث جنین متولد شده از شیوه های نوین باروری روشن گردد. بنابر این با توجه به مطالب فوق اشاره و عدم انجام تحقیقی پخته در این حوزه از موضوع، ضروری است تحقیقی جامع با بررسی تمام جوانب موضوع صورت پذیرفته و وضعیت ارث و میراث کودکان متولد شده با شیوه نوین مشخص گردد تا گامی موثر و ناچیز قلمداد گردد در جهت حفظ منافع این کودکان.

اهمیت و ضرورت پژوهش

اهمیت و ضرورت پژوهش در حوزه ارث کودکان متولد شده از روش های نوین باروری از آنجایی نشأت می‌گیرد که امروزه کمتر کسی واقعیات ناباروری در جامعه را انکار می‌نماید زیرا به همان نسبت که جامعه انسانی رشد داشته باشد طبیعی است که به فراخور گسترش جنبه های بعضا مثبت، جنبه های منفی و اصطلاحا معضلات آن نیز گسترش خواهد داشت. وانگهی، در این برهه از تاریخ علی رغم پیشرفت روز افزون علم و تکنولوژی در تمام عرصه ها در نهایت این علم به غایت مطلوب خود نرسیده و در بسیاری از زمینه ها پاسخ گوی نیازهای روز جوامع نیست. یکی از این نیاز های بروز و ضروری، شیوه های درمان باروری به شکل طبیعی بدون توسل به روش های نوین باروری است که علی رغم

رشد سریع تکنولوژی در حوزه پزشکی هنوز بسیاری از معضلات مردان و زنان علاقه مند به باروری لاینحل مانده و علوم پزشکی جدید نتوانسته در این حوزه ها ورود چندانی داشته باشد و ناچاراً زوجینی که تمایل به باروری و فرزند آوری دارند خسته از درمان معضلات خود، به شیوه های جدید باروری متوسل می گردند. مع هذا، امری بدیهی است که مسائل مربوط به نسب و ارث و میراث اطفال متولد شده اولین دغدغه ذهنی آنها خواهد بود که باید ابعاد آن روشن شود. زیرا کودکان متولد شده از شیوه های نوین باروری به لحاظ حقوق مادی و معنوی مانند سایر کودکان طبیعی هستند و باید راهکارهایی برای تامین حقوق آنها در فقه و حقوق پیش بینی گردد.

اهداف پژوهش

اهداف این پژوهش به قرار ذیل است:

- ۱- تبیین مسئله ارث کودکان به وجود آمده از روش های نوین باروری؛
- ۲- بررسی جواز یا عدم جواز استفاده از روش های نوین باروری؛
- ۳- تبیین نسب جنین متولد شده از این شیوه باروری ART.

سوال های پژوهش

سوال های اصلی پژوهش

۱- وضعیت نسب کودکان به وجود آمده از طریق باروری های نوین پزشکی به چه صورت می باشد؟

۲- ارث کودکان متولد شده از شیوه های نوین باروری چه وضعیتی خواهد داشت؟

سوال های فرعی پژوهش

۱- آیا در فرض عدم اثبات نسب، شیوه ای جایگزین به جای ارث برای این کودکان قابل تصور است؟

فرضیه های پژوهش

فرضیه سوالات اصلی

۱- با توجه به کار آمدی دستورات شرعی اسلام به نظر می‌رسد این کودکان دارای نسب مشخص باشند.

۲- به نظر می‌رسد در فرض اثبات نسب این کودکان مسئله ارث آنها نیز روشن خواهد شد.

فرضیه سوالات فرعی

۱- به نظر می‌رسد بتوان شیوه های نوینی چون بیمه عمر، هبه و ... را بجای ارث، جهت تضمین حقوق مادی کودکان متولد شده از باروری جدید معرفی نمود.

پیشینه پژوهش

در حوزه ارث کودکان متولد شده به شیوه های نوین باروری تحقیقی مستقل صورت نگرفته است و تمام تحقیقات بیشتر در حوزه نسب این شیوه از باروری بوده که ذیلاً به نمونه هایی از کتب، مقالات و پایان نامه ها اشاره خواهیم نمود:

دکتر محمد هاشم صمدی اهری (۱۳۸۲) در کتاب خود با عنوان « نسب شناسی از لقاح مصنوعی در حقوق ایران و اسلام » که در انتشارات گنج دانش به طبع آراسته شده است پس از ذکر تعریف، کلیات و تاریخچه لقاح مصنوعی، اقسام لقاح مصنوعی را تشریح کرده و طی آن نسب این گونه کودکان بررسی شده و آثار حقوقی آنها در دین اسلام تحلیل گردیده است. همچنان که از اسم آن بر می آید بیشترین مباحث در این کتاب حول نسب ناشی از تلقیح مصنوعی است و در خصوص ارث این کودکان مطلبی به دست نمی دهد.

لیلا علیزاده، سید طه مرقاتی و رضا عمانی سامانی (۱۳۸۸) در پژوهش خود «اهدای ترکیبی گامت و رحم اجاره‌ای و حقوق والد-فرزندی» که در نشر سمت به چاپ رسیده است، تمامی تلاششان به بحث اهدای گامت تمرکز یافته و چندان به بحث ارث کودکان آن هم ارث کودکان بوجود آمده از روش های نوین که شامل موارد متعددی است پرداخته نشده است، در این مقاله با استفاده از منابع فقهی و حقوقی به حقوق والد-فرزندی مانند نسب، حضانت، ولایت، نفقه و محرمیت در مورد انواع اهدا، رحم اجاره‌ای و علی‌الخصوص اهدای ترکیبی پرداخته شده است.

محمد یزدی (۱۳۸۸) در پژوهش خود «باروری مصنوعی و حکم فقهی آن» که در مجموعه مقالات انتشارات سمت به چاپ رسیده است. تلاش نموده احکام فقهی از جمله حلت و حرمت باروری های نوین را به صورت کاملاً مختصر و در قالب ۱۵ صفحه جمع آوری نماید که همان گونه که از عنوان آن مشخص است نمی توان با تحقیق ما قرابت خاصی داشته باشد.

سید طه مرقاتی (۱۳۸۳) در مقاله‌ای تحت عنوان «نسب ناشی از لقاح مصنوعی با دخالت عامل بیگانه» که در نشریه مقالات و بررسی های سازمان تبلیغات اسلامی به چاپ رسیده است در مقام جستار از پاسخ به این مساله که آیا نسب کودک ناشی از لقاح مصنوعی با دخالت عامل بیگانه قال اثبات است یا نه؟ چنان که از عناوین این مقالات مشخص است بیشترین حوزه بحث در این مقالات در خصوص حدود شرعی آن بوده و احکام فقهی این شیوه از باروری مورد تدقیق قرار گرفته است و نمی توان چندان ارتباطی بین مطالب آن با پژوهش حاضر، به غیر از بحث نسب آن هم در برخی شقوق یافت نمود.

پروانه نصرالله پور (۱۳۸۹) پایان نامه ای با عنوان «بررسی فقهی حقوقی روش های نوین باروری» در دانشگاه پیام نور واحد تهران، به استاد راهنمایی دکتر پژمان محمدی در سال ۱۳۸۹ نگاشته است. عمده مسائلی که در این پژوهش مورد توجه بوده بحث رویکرد های فقهی راجع به مشروعیت و عدم مشروعیت استفاده از روش های باروری نوین است که با رویکرد پژوهش ما از حیث موضوعی متفاوت است زیرا مشروعیت یا عدم مشروعیت باروری های نوین زاویه اندکی از موضوع ما را پوشش می‌دهد و از این جهت نمی تواند ارتباط تنگاتنگی با موضوع ما داشته باشد.

محمد یوسفی (۱۳۹۲) در پایان نامه خود با عنوان؛ «نگرشی در چالش های روش های نوین باروری با رویکرد پزشکی، اخلاقی، روان شناسی، اجتماعی و فقهی و حقوقی» که در دانشگاه آزاد واحد تهران غرب با استاد راهنمایی دکتر حمید عزت مند نگاشته و دفاع شده که بیشترین محور این

پژوهش چالش های پیش روی استفاده از روش های نوین باروری است و از حیث ارتباط با موضوع ما بیگانه به نظر می رسد.

بنا بر پیشینه های فوق اشاره، می توان اذعان داشت پژوهش حاضر از جمله پژوهش های نوین بوده و احتمالاً یکی از موانع پیش روی این تحقیق کمبود منابع می باشد.

روش تحقیق

روش تحقیق در این پژوهش به شیوه توصیفی-تحلیلی می باشد و در جهت جمع آوری مطالب مربوط به پژوهش، نگارنده با مراجعه به کتابخانه های معتبر از قبیل کتابخانه ملی، کتابخانه دانشکده-های حقوق و سایت های اینترنتی معتبر، مطالب مورد نیاز را جمع آوری و به تحلیل و بررسی آنها می پردازد.

پس از گردآوری اطلاعات به تجزیه و تحلیل آنها و جدایی نقاط مثبت از منفی پرداخته، پس از جدا کردن نقاط ضعف، اصول مشترک و افتراق، نقاط مثبت را به دست آورده و بر اساس آنها سوالات پایان نامه را پاسخ خواهد داد.

سامان دهی تحقیق:

این پژوهش در سه فصل نگاشته شده که به شرح ذیل توجیه و تحلیل می گردد:

فصل نخست: در فصل نخست این پژوهش ابتدا به اقتضای تمام پژوهش های صورت گرفته در حوزه علوم انسانی، کلیات و کلید واژگان خاصی همچون، ناباروری، علل ناباروری، انواع روش های نوین باروری، مشروعیت یا عدم مشروعیت باروری های نوین همچون، لقاح مصنوعی، رحم اجاره ای، تخمک اهدایی و ... پرداخته شده تا ذهن مخاطب در مراجعه به تحقیق حاضر آماده گردد و بتواند با افقی روشن وارد بحث نسب و ارث کودکان متولد شده از روش های نوین باروری شود.

فصل دوم: در این فصل نگارنده تلاش خواهد نمود تا نسب کودکان به وجود آمده از روش های نوین باروری را تبیین نماید. زیرا آنچه مبرهن است این نکته است که باید نسب اطفال متولد شده از روش های نوین باروری روشن شود تا بتوانیم در خصوص ارث این کودکان سخن برانیم. می دانیم که

ارث یا از طریق نسب ثابت می شود یا سبب، در بحث پژوهش ما سبب چندان مدخلیتی با مبحث ارث کودکان متولد از روش های نوین باروری ندارد اما بحث نسب ارتباط تنگاتنگی با یکی از اسباب مهم ارث دارد که شایسته تحلیل و واکاوی است و مورد تحلیل قرار خواهد گرفت زیرا تا زمانی که نسب این گونه اطفال روشن نشود صحبت کردن از ارث آنها لغو و بیهوده خواهد بود.

فصل سوم: در فصل سوم این پژوهش نگارنده تلاش نموده تا پس از تحلیل نسب این گونه کودکان متولد شده از روش های نوین باروری در فصل دوم، به تفصیل به مبحث ارث آنها در این فصل بپردازد و همچنین تلاش شده تا در موارد و مصادیقی که نمی توان به لحاظ قواعد ارث این کودکان را منتفع نمود روش های جایگزین ارث را تبیین و معرفی نموده تا حقوق مادی این کودکان محفوظ باشد.

فصل نخست:

کلیات و تبیین مفاهیم نظری

مقدمه فصل نخست

در راستای تبیین مفاهیم مرتبط با پژوهش حاضر که همانا بررسی ارث کودکان بوجود آمده از روش های باروری جدید، می باشد لازم است اصطلاحات و کلید واژگانی تبیین و روشن شود. اصطلاحاتی همچون «باروری»، «ناباروری»، «انواع ناباروری»، «مشروعیت یا عدم مشروعیت استفاده از روش های باروری جدید» و «دلایل ناباروری»؛ در عین ظاهری بدیهی و روشن داشتن دارای ابعادی پنهان و دشوار هستند که برای ورود به تحقیق حاضر لاجرم به تبیین و بررسی ابعاد این اصطلاحات تخصصی هستیم.

آنچه مبرهن و روشن است آن است که طی گذر زمان و ضرورت بحث در خصوص مسائل جدید و مستحدث، همواره اندیشمندان و محققان نو اندیش به قلم فرسایی و تبیین ابعاد آن پدیده جدید پرداخته اند و به فراخور زاویه‌ی دید و نگرش به آن موضوع ابعاد وجودی آن را روشن نموده اند. ما نیز در تبیین مفاهیم مرتبط با موضوع، این مهم را درک کرده ایم و همواره سعی نگارنده در تبیین مفاهیم، استفاده مستند و با رسم امانتداری اصطلاح یا کلید واژه تعریف شده بوده و مطلبی را نقل نکرده ایم الا با استناد و مرجع ماخوذه؛ در همین راستا این فصل را در سه مبحث مستقل که متشکل از چندین گفتار خواهد بود آغاز خواهیم نمود و در خلال مبحث نخست به ترتیب مفهوم ناباروری، انواع ناباروری و دلایل آن روشن خواهد شد؛ سپس در مبحث دوم به انواع روش های پیشرفته کمک باروری پرداخته شده و در نهایت و در مبحث سوم به مشروعیت یا عدم مشروعیت استفاده از روش های جدید کمک باروری پرداخته خواهد شد.